

מילואים

הלכות פסח סימן תלב תלג

המשך מעמוד קודם

סימן תלג

דיני בדיקת החמץ

[משנ"ב ס"ק א]

לאור הג' וכו', שצ"ל דה"ל יוכל לבדוק גם בחורין וספקין⁽²⁾.

(1) ולענין אם מותר לבדוק לאור פנס חשמלי, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תלא ס"ק ג).

(2) משמע שמעלת הבדיקה בנר היא בשביל בדיקת החורים והסדקים. ומקומות שאפשר לבדוקם היטב על ידי מישוש היד או

כיבוד במטאטא וכדו', כתב הא"א (בוטשאטש סי' תלד ס"א, ובדעת תורה ס"ב בשמו) שאין מצוה לבדוק בנר דוקא [אולם כתב, שלאחר שבדק באופן זה יבדוק בנר 'בהעברה בעלמא'], וכן כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה דבר הלכה אות ג), וכן דעת הגר"ש אלישיב (הערות פסחים ח, ב ושבות יצחק פסח פ"ד אות ב). מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ד ס"ק א עמ' פא) שאף במקומות אלו אין די בכיבוד ומישוש, אלא יש לבדוקם לאור הנר או לאור החמה. וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק מח) לענין בדיקת הכיסים.

הלכות פסח סימן תלד תלה

המשך מעמוד ז

לבדוק את החמץ בערב יום טוב ומוכר רק ביום טוב שני, יתחייב בודאי לבדוק אחריו.

[משנ"ב ס"ק ז]

יבדק לאחור הפסח⁽¹⁾.

(1) הוזמן הראוי לבדיקה זו, כתב המגן האלק (ס"ק ג) שלכתחילה יבדוק בליל מוצאי החג, אולם אם לא בדק בלילה, יבדוק ביום, ולא ישהה את האיסור אצלו עד הלילה הבא.

ואף לענין קדירות שהשתמש בהם חמץ בימות השנה, שכתב השריע לקמן (סי' תנא ס"א) שצריך קודם הפסח לשפשפן היטב כדי שלא יהיה חמץ ניכר בהם, כתב המשגיב שם (ס"ק ה) שאם לא שיפשפן קודם הפסח, ישפשפן בימות הפסח, ואם לא שיפשפן בימות הפסח, ישפשפן לאחר הפסח, כדיק המבואר (כאן) לענין מי שלא בדק חמצו קודם הפסח.

[שעה"צ ס"ק ט]

צריך עיין אם מקרי להנחיק נר בשביל זה ביום⁽¹²⁾, אפילו היכא שלא בשל⁽¹³⁾. (12) מה שהזכיר בלשוננו 'ביום', משום שבליילה יוכל לקחת את הנר שהדלק למאור.

(13) בבואור הספק כתב בספר שער זבולין (ח"ז א"ח סי' קז אות ט), שכיון שאין המצוה נעשית בגוף הנר, אלא שעל ידי הנר מקיים את מצות הבדיקה, יתכן שדבר זה אינו נכלל בהיתר של 'מתוך שהותרה לצורך הותרה גם שלא לצורך'. וראה משנ"ב לקמן (סי' תקיד ס"ק ל), ומה שכתבנו שם.

שרין חמץ שעבר עליו הפסח הוא קנס מדרבנן, ואפשר לסמוך בזה על הראשונים שפסקו כדעת רבי שמעון (פסחים כח, ב) שאין חמץ נאסר בשויה מן התורה קודם הפסח, ואם כן החמץ אינו נאסר לאחר הפסח מחמת המת, מ"מ נאסר הוא מחמת היורשים, שהרי לדעה זו של הראשונים החמץ עדיין אינו אסור בהנאה, ויש בו דין ירושה.

(8) וטעם הדבר התבאר בדבריהם (א"ר ס"ק ב, וש"ע הרב ק"א ס"ק ב), שסברו שהלכה אדם מוריש לבניו דבר האסור בהנאה.

[שעה"צ ס"ק ו]

אכל בלא בשלו יוכל לטלטלו ולבצרו⁽⁹⁾ וכו', אין לו לטלטלו⁽¹⁰⁾.

(9) ובטעם הדבר כתב המשגיב שם (ס"ק ו), שאיסור 'טלטול' שהוא מדרבנן נדחה מפני איסור 'בל יראה' שהוא מן התורה. ובטעם דעת המתירים גם לשרוף את החמץ, כתב שם שמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה גם שלא לצורך, כגון זה שהוא צורך היום קצת.

(10) ואף לדעת אלו, מי שמצא חמץ ביום טוב שני, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תמו ס"ק ח) שאם לא ביטל את החמץ וניש בו שיעור כוית, שעובר עליו לכל הדעות באיסור 'בל יראה', יש לסמוך על דעת השו"ע שם (סי' שיום טוב שני דינו כחול המועד לענין שאינו כופה כלי על החמץ, אלא מטלטלו ומשליכו לים או לבית הכסא, שהרי אף ביום טוב ראשון לדעת רוב הראשונים מותר לעשות כך. ולפי זה, אם שכח

הלכות פסח סימן תלו

המשך מעמוד ט

השתמש בחמץ בחרד, מ"מ יבדוק בלא ברכה. והוסיף, שחייבים בחורי הישיבה לבדוק גם את שאר המקומות שבהם הם משתמשים, כגון חדר המדרגות והמעבר לחדרים. ובאופן שאין הבחורים בודקים את חדרם, הורה הגר"נ קרליץ (שם) שמוטל על הנהלת הישיבה לבדוק את החמץ בחדר הישיבה.

מאידך, דעת הגר"א"ל שטיינמן (קונטרס ימי הפסח עמ' קפט), שכיון שאין לבחורי הישיבה זכות וקנין בחוריהם, והנהלת הישיבה יכולה לסלקם מהם, אין להם לברך על בדיקת חדריהם.

(3) ומי שהפקיד את מפתח ביתו אצל אדם אחר, כתב הב"י (כאן) בשם התוס' (פסחים ד, ד א"ה אם) שאף לדעה זו אין הנפקד חייב בבדיקת הבית, ורק השוכר חייב בכך, כיון שרוצה להחזיק בבית ולקנותו.

שבפנימית הישיבה כדי לבדוק, ראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' תלו ס"א ולא יברך).

ודעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' ח), שאף על פי שמעיקר הדין יכול בחור ישיבה לברך על בדיקת חדרו, ואף אם לא יהיה שם בימי הפסח [שהרי עדיף הוא משמש בית הכנסת, שלגביו כתב המשגיב לעיל (סי' תלג ס"ק מג) שיכול לברך על בדיקת בית הכנסת], מ"מ למעשה ישמע את הברכה מאביו בביתו ועיזור קצת בבדיקת הבית, ולאחר מכן ילך לישיבה לבדוק את חדרו (והוסיף, שההליכה עצמה אינה נחשבת הפסק).

ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם), שרק באופן שהבחור דר בחדרו שבישיבה בימי הפסח מוטל עליו לבדוק את חדרו בברכה, אבל כשאינו דר בישיבה בימי הפסח, אף על פי שחייב לבדוק את חדרו מחמץ [ואפילו באופן שלא היה החמץ שלו, כיון שעל כל פנים

הלכות פסח סימן תלב תלג

ד באר הגולה

ב טור בשם אביו
הרא"ש, וכן פתח
הרשב"א בחשוכה
ג טור ד שם
מוסכסא דברכות

(א) שלא ידבר בין הברכה לתחלת הבדיקה. (ו) יטוב שלא ידבר בברכים אחרים עד שיגמור (ד) כל הבדיקה, כדי שישים אל לבו לבדק בכל המקומות שמקניסים בו חמץ: **ב** גבברכה אחת יכול לבדק (ז) כמה בתים. ואם פועל-הבית רוצה, (ח) יעמיד (ט) מבגרי-ביתו אצלו (ט) בשעה שהוא מקבר, ויתפזרו לבדק איש איש במקומו (י) יעל (י) סמוך בקרה (יא) שברוך פועל-הבית: הגה (י) [ז] (יב) ונהגים להניח פתית חמץ במקום שימצאם הבדק, כדי שלא יהא ברכתו לבשלה (מור"י ברי"י). (יג) ומיהו, אם (ח) לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבער אם נמצא (כל בו):

תלג דיני בדיקת החמץ, ובו י"א סעיפים:

א אהבדיקה צריך שתהיה (ב) (ג) (ד) לאור הנר ולא לאור הלכה.

שערי תשובה

מקורו רוטנבורג סימן ח שכתב לגבי דסיים הבדיקה ר"ל בפסול ולקח אינו מקבר (וע"ש) שהשואל העתיק ל' הש"י משש ולא הוסיף שמו עליהם והגאון המשיב שחק לה, פנראה שצ"ן לא נתפשט אז ספר הש"י, וכן מ"ש השואל על סימן תכב הוא לקוח מהש"י וכתב כאלו מפי עצמו אמנם, ושרי לה מארה: [ז] ונהגים. עב"ט. ועין מח"ב בשם שו"ת נדב"א אמת שהפנים פתוחין וכן לבדק שיהיו קטנים פחות מבזת, ובסימן [ח] חלש כתב בשמו, [בודק] שנהג מלגט פתיתים וקדם שבודק כל החדרים וגם לא בשל חרזים שחסר אחד מהפיתים שקצין, א"צ לחזר ולבדק כל החדרים, ויבשל, ע"ש: [ב] לאור הנר. עב"ט. ובחלק"ט סימן קסג דעתו שזכור לבדק בליל י"ג. ובסימן קצד כתב דמי שאין לו רק אכסדרה ולאורה נבדקת ובודק בלא נר, יקרו. ועין בענין אכסדרה כמג"א וחי' ובשו"ת ש"י ח"ג סימן טה, ע"ש:

לא בשפחה נעניית שלנו, ח"י: (י) ונהגים. ונהגים להניח יתרו שלא יפחו אל חמץ קשה שלא יפרי ובמקום המשמר מפני התנוקות והעכברים: (ח) לא נתן. וכן ראוי לנהג לבתחלה, דחלישין שמה יפחיו במקום שלא ימצא הבדק, ט"ו. והאר"י ז"ל כתב מנהג זה, ונתייחס פתיתים והוא ע"פ סוד גדול. גם הח"י מלשכ ומקנים שלא לבשל מנהג של ישראל נוח-יצחק בשם המסיד דע"ס כתב דמנהג נשים הוא, ובמקרה"ו כתב גם למנהג, וכן ח"י נ"ט טעם לדבר, ע"ש: (ב) לאור הנר. ובלי י"ג אף אם בודק יום י"ג לאור הנר צריך לחזר ולבדק ליל י"ד, אכן אם בודק ליל י"ג ונהגו היטב שלא להקניס עוד חמץ א"צ לבדק עוד, ח"י, ע"ש. והלבוש והפ"ח פתחו דאף אם בודק ליל י"ג צריך לחזר ולבדק בליל י"ד, וס"ס הח"י דאם רוצה להחמיר על עצמו, עכ"פ לא יבדק לבסוף

משנה בברכה

ואם לא שמעו ברכתו, לבתחלה (ט) אין לשלחם לבדק, ומפל מקום אם קשה לו לגמור הבדיקה בעצמו (ט) יכול לבקש לאחר שסייגנו, ואותו אחר אינו צריך לבדק, שכל הבדיקה מצוה אחת היא ויבדק בנך הפועל-הבית עליה: (יב) ונהגים: (יג) להניח: הינו חמץ קשה שלא יתפזר, וגם במקום משמר מפני התנוקות והעכברים: (יג) ומיהו כו'. חולק על זה, דאין פאן חשש בקרה לבשלה, (י) דכן הוא המצוה לבדק החמץ ולחפש אחריו שמה ימצא, ואם לא ימצא אין בקך כלום. והש"י כתב עוד, דהברכה קאי על מה שייכער למחר בנדיא מה שישיר מאכילתו, אלא שמהיום מתחיל על-ידי הבדיקה, וכנ"ל בסימן תלא, וכן הקסימו (א) אחרונים לדינא. ועין בזה-יצחק שכתב (יג) דמפל מקום אין כדאי לבשל מנהג של ישראל, ועין שם שנתן טעמים להמנהג: (יג) האר"י ז"ל כתב מנהג זה, ונשייט עשנה פתיתים, אכן יש לזהר הרבה שלא יאבד אחד מן הפתיתין. ועין בשערי-תשובה:

א (א) לאור הנר. ובלי י"ד, שאז (ב) בגי' אדם מצויים בבתיהם ואור הנר יפה אז לבדיקה, (ג) מה שאין פן פיוס אין האור מנהיר ככלילה. ונתקנו הבדיקה דוקא על-ידי אור הנר, שפעל-יהוה יוכל לבדק גם בחורין ופדקין: (ד) ואם הקדים ובדק יום י"ג לאור הנר, (ג) צריך לחזר ולבדק

שער הציון

(ה) טעמו, דהליכה בן הוי הפסק, ובדעת הפרי חדש. ועין בחק-יצחק בשם בית-הלל: (ו) בדיקת חמץ הוא דרבנן, והימניהו רבנן בדרבנן: (ז) מגז-אברהם וחק-יוסף ונהר-שלום ומקור-חיים וש"א: (ח) חק-יצחק ואלה רבה ומקור-חיים: (ט) עלת-שבת, והסכים עמו החק-יוסף, ודלא בחק-יצחק, וקצין זה כתב גם-כן מה-אדם: (י) הגר"י, וכן משמע מהגר"א: (יא) הגר"א, והעתיקו גם-כן מה-אדם, וכן הביא החק-יצחק בשם הגר"א. ולדעת הש"י יתר טוב לבתחלה שלא להניח, שמה יאבד: (יב) ובפתח-תשובה הביא בשם עמק-הלכה, דהקדים שהמנהג לכפר ולתנות הבית מכל חשש חמץ קדם ליל י"ד, יש למנהג זה יסוד מדינא: (יג) עין שם: (ד) גמרא: (ז) רש"י ור"ן בשם הירושלמי: (א) אחרונים:

באר היטב

אין לבדק קלל, וכ"פ הפ"ח, ע"ש. ובכנה"ג כתב דכה"ג יש לבדק בלא שם ומלכות: (א) שלא ידבר. ודוקא דברים שאין צורך בדיקה. ואם דבר קדם להתחיל לבדק, חזר ומקבר, מ"א, ח"י: (ד) כל הבדיקה. ובה"א א"צ לחזר ולבדק פיון שבר התחיל במצוה, (ה) מבגרי-ביתו. והוא הדין אחר שאינו מבגרי-ביתו ונתא דאין השליח גם-כן מקבר, עין י"ד הלכות שחיטה, ועין א"ע סימן לה. ובשפתים רחוקים לא מהג, דמדין להו הפריח למי שברך אשליט-קטן בביתו דמקבר אשליט-גדול בבכ"נ, ועכ"פ גם הוא יבדק, דמצוה בו יותר מבשלוחו: (ו) סמוך בקרה. והענין אמן על ברכתו, ואם אדם עומדין אצל ברכתו אין יכול לשלח אותם לבדק, ח"י. ואם הבעה"ב איתו בודק רק מצוה לאחר לבדק, אותו אחר מקבר, מ"א. ולבתחלה יחזר אחר אנשים בני מצות, וידעברו סגי בנשים ובעכברים אצל לא בשפחה נעניית שלנו, ח"י: (י) ונהגים. ונהגים להניח יתרו שלא יפחו אל חמץ קשה שלא יפרי ובמקום המשמר מפני התנוקות והעכברים: (ח) לא נתן. וכן ראוי לנהג לבתחלה, דחלישין שמה יפחיו במקום שלא ימצא הבדק, ט"ו. והאר"י ז"ל כתב מנהג זה, ונתייחס פתיתים והוא ע"פ סוד גדול. גם הח"י מלשכ ומקנים שלא לבשל מנהג של ישראל נוח-יצחק בשם המסיד דע"ס כתב דמנהג נשים הוא, ובמקרה"ו כתב גם למנהג, וכן ח"י נ"ט טעם לדבר, ע"ש:

(ב) לאור הנר. ובלי י"ג אף אם בודק יום י"ג לאור הנר צריך לחזר ולבדק ליל י"ד, אכן אם בודק ליל י"ג ונהגו היטב שלא להקניס עוד חמץ א"צ לבדק עוד, ח"י, ע"ש. והלבוש והפ"ח פתחו דאף אם בודק ליל י"ג צריך לחזר ולבדק בליל י"ד, וס"ס הח"י דאם רוצה להחמיר על עצמו, עכ"פ לא יבדק לבסוף (ה) המצוה: (ו) (טוב וכו'). ובה"א אין צריך לחזר ולבדק, פיון שבר התחיל המצוה. ובברכים שנהם צורך הבדיקה גם לבתחלה יוכל לדבר, שנה אין חשיב הפסק כלל [אחרונים]: **ב (ז) כמה בתים.** ונהגים להניח יתרו לא הוי הפסק. ועין בחי' אדם שכתב, דאם בודק ביתו ונתנוהו והתנוה הוא בתצר אחרת, (ה) צריך לחזר ולבדק: (ט) אמן מצאתי בחק-יוסף ובמאמר-מרדכי שדעתם דכלהו חדא מצוה היא: (י) שמח"ב לילה ולבדק כל המקומות שיש בהם חמץ, ואין שכן לומר דהליכה הוי הפסק בזה: (ח) יעמיד מבגרי-ביתו. והוא הדין אחר שאינו מבגרי-ביתו, אלא דבר בזה, ויבדקתא בש"ס דיש מקומות שצריך לבדק: ועל-כל-פנים ישיע לדבר, כי מצוה בו יותר מבשלוחו: (י) והנה מדינא יכול לסמך בבדיקה (ו) אפילו על נשים ובעברים [ולא על שפחה נכרית שלנו] וקטנים, ומפל מקום לבתחלה נכון שלא לסמך אלא על 'אנשים' בגי' חורין' שהגיעו לכלל מצות דהינו מ"ג שנה ואילך, לפי שהבדיקה פה-לכתה יש בה טרם גדול ויש לחשש שמה יתעצלו ולא יבדקו יפה: (יג) [אחרונים]: (ט) בשעה שהוא מקבר. כדי שייצאו בברכתו וינענו אמן על ברכתו: (י) על סמוך בקרה וכו'. ואם הפועל-הבית אינו בודק כלל ומצוה לאחר לבדק, (ו) אותו אחר מקבר: (יג) דהוי פשלוחו גם לענין הבדיקה: (יא) שברוך פועל-הבית.

(ב) בָּאֵם עֶבֶר וְלֹא בִדָּק לִיל י"ד, כְּשֶׁבֹדֵק בָּיוֹם י"ד לֹא יִבְדֵּק לְאוֹר הַחֹמֶה (ג) אֲלֵל לְאוֹר הַנֵּר.
(ד) לְאַכְסֶדְרָה שְׁאוֹרָה רַב, (ה) אִם בִּדְקָה לְאוֹר הַחֹמֶה (ו) דִּיּוֹ, וְיִהְיֶה הַדִּין (ז) כִּנְגֵד (ח) אֲרֵבָה שֶׁפְּתָדָר:
ב' הָיִן בּוֹדֵקִין (ח) לְאוֹר (ג) הָאֲבֹקָה אֲלֵל לְאוֹר הַנֵּר, (ט) וְלֹא בְּנֵר שֶׁל חֵלֶב וְלֹא שֶׁל שֶׁמֶן (י) וְלֹא שֶׁל
שֶׁמֶן (יא) אֲלֵל בְּנֵר שֶׁל שְׁעוֹה: הֵגֶה וְהָא יַחֲדִי, אֲבָל שְׁנֵי גִרּוֹת בְּיַחַד (יב) אֲפֹלוּ קְלוּעִים, דִּינָם בְּאֲבֹקָה (מֵהֲרִ"ל בִּשְׁם
אֲנֹחָה): ג' וְבֹדֵק כָּל הַמְקוֹמוֹת (יג) שֶׁיֵּשׁ לַחֹשׁ שְׁמָא הַכְּנִסוּ בָּהֶם חֲמִץ. וְלָכֵן (יד) כָּל סֻדְרֵי הַפִּתִּי וְהַעֲלִיּוֹת
צָרִיכִים בְּדִיקָה, שֶׁשְּׁעִמִּים אֲדָם נִכְנָס בָּהֶם וּפְתוּ כִדְּו; ה' אֲבָל אוֹצְרוֹת יֵין (ז) (טו) שְׁאִין מִסְתַּפֵּק (טז) מֵהֶם,
וְכֵן מִתְּנֵן וְכִינֵצֵא כּו', (יז) אֵינָם צָרִיכִים בְּדִיקָה: ד' סֻחוּרֵי הַפִּתִּי וְזִיזִין הַבּוֹלָטִים מִהַפְתָּלִים שְׁאֵינָם גְּבוּהִים
הַרְבֵּה וְלֹא נְמוּכִים הַרְבֵּה, (יח) צָרִיכִים בְּדִיקָה; אֲבָל הַגְּבוּהִים שְׁאִין יָד הָאָדָם מַגַּעַת שֶׁם וְהַנְמוּכִים

בדריצער לאַ מַהֲנִי, אָבֵל נָר שֶׁל חֵלֶב וְשֶׁל שֶׁמֶן מִהֵנִי בְּדִרְצֵבֶר, וְשֶׁל שֶׁמֶן
יִדְּיִנִּי מִפְּבֹרָקָה, וְאֵם אֵין לִי נָר שֶׁל שְׁעוּהָ יִבְדֵּק בִּשְׁל שֶׁמֶן, וְאֵם אֵין לִי
שֶׁל שֶׁמֶן יִבְדֵּק לְבַתְּחִלָּה בִּשְׁל חֵלֶב, וְאֵין לְבִדֵּק בְּעֵץ שְׁקֹרִין קִרְיָן, ח"י:
(7) שְׂאִין מִסְתַּפֵּק, וְאֵם מִסְתַּפֵּק וְשֶׁל לִי קִבְעָה שְׁנוּטֵל בְּפִעַם א' מֵה שְׁצִרִי

עצמו לחשש ספק ברכה, אף יחזר ויחשפשש בתוכה, תמץ ואז ייכל לחרוץ ולברר ולבדק. ועין בהלק"ט ח"א סימן קסג ועין יד-אהרן: (3) **אָרְבֵּה** נתינו חילון בגג, עין פ"ה בריבצה משנה א ופרק י דאהללות. ואם יש שם מחצה של זכרית, אסור לבדק בגגו, מ"א: (2) **הַאֲבוּיָהּ**. ואפלו

להחזיר ולסדוקין פון יושפן השמן. וברעכער אס ברוק לאור האַבן־
(כ) אינעם חל הבדיקה, וצורף לחזר ולברק לאור נר יחיד; ושל חלב
ושל שמן, (כא) בדיעכער חל הבדיקה¹⁴⁸, ובשל שמן יש דעות בין
האחרונים אי חל בדיעכער: (יא) אַלאַ בנר של שְׁעוּה. ואם אין לו נר
של שְׁעוּה, יכול לברק באותן גרות שבידיעכר יוצא בקו [אחרונים]:
(יב) אַפּלו קלועים. רוצה לומר, וכל־שכן אם דבקו ביחד דחשיב
אבוקה, אלא אפלו קלועים סלקא דעתך ודחד נר דמי, קא משמע לן
[מ"א]. ומפורי מגדים שפסע, דכל שאנוחן בכדו נר ואין משיעו עתה
מזה חשיב אבוקה, ונר שיש לו שתי פתילות, כמו שפיעו עתה בנר
של חלב לפעמים דיש הפרש בין פתילה לפתילה, חשיב אבוקה¹⁴⁹
[שם]: ג (יג) שיש לחש שמא הכניסו¹⁵⁰ וכו'. רוצה לומר, לא
מבפניא מקומות שמששתמשין בהן חמץ פשיטא וצורף בדיקה, אלא
אפלו מקום שאין גריל להשתמש בו חמץ כל השנה, רק שיש לחש
שמא הכניס שם חמץ באבנא, גם־כן צורף בדיקה¹⁵¹, וכדמפרש לקמיה:
(יד) בל חדרי הבית¹⁵². הינו (כז) אפלו חדרים שמתחזקים בהם
שלפעמים נגכס לתוכו באמצע הסעודה להחזיר המשכונ
לבעליו ויש לשא שפא כבס שפא, והוא הדין כל ביצא, כגון
מותרות שמתחם שם פרות וקבויש וקבנות וכיצא כזה, שצריך
לכנס שם קטן הסעודה לשלם, (כח) וכן בית העצים וגרות, גם־כן
השמש לכנס בתוך הסעודה לקח גרות להאיר וצעים לצורך
התבשרלין: (טו) שאין מסתפק וכו'. דבמסתפק בהן, פעמים אדם
נכנס בתוך הסעודה ופתו בכדו להביא עוד מן הסעודה; (נז) והוא
הדין אוצרות של שאר משקין במקום שרגילין בשתתו, צריכין
בבדיקה: (טז) מהם. ואוצרות שמסתפק ממנו ויש לו קצב
שנוטל בפעם אחת מה שצריך לסעודה, אין צריך בדיקה, בינו שאין
רגילים לכנס בו באמצע הסעודה [אחרונים]: (יז) אַין צריכים
בדיקה. שמתקא אין מכניסין בהן חמץ, אלא־אם־כין יודע
(כו) שהכניס בהם חמץ: ד (יח) צריכין בדיקה. לפי שדרך להשתמש

לִיל י"ד כַּתְּנָתָן חֲכָמִים, וּמִכָּל מִקוֹם נִרְאָה דָּאִין לְבָדֵךְ אִזּוּ בְּלִילָה אִם הִבְדִּיקָה, (ז) דִּישׁ פּוֹסְקִים דְּבִדְעֵבֶר יֵצֵא בְּקִדְקָה וְרֵשׁוֹנָה, אָכֵן אִם בְּדֵךְ בְּלִיל י"ג לֹאֹר הָנֵר, שְׂבִלְלָה אֹר הָנֵר יִפֹּה לְבִדְקָה, וְנִתְּנָה הֵיטֵב שְׂאֵל לַחֲכָמִים חֲמִין, אִין צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָדֵךְ, בֵּן הַסִּימָיו (ס) רַב אֲמַרְוִינִים, וְהַרְצָה לַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ לְחַזֵּר וּלְבָדֵךְ, (ו) עַל-בִּלְפִּינִים לֹא יִבְדֹּךְ אִזּוּ: (ב) וְאִם עֵבֶר, אָבָל לַכַּתְּמָחָה אֲסוּר לְחַזֵּר הִבְדִּיקָה (ו) עַל יוֹם י"ד, וְכִנְיָ: (ג) אֵלָּא לְאֹר הָנֵר, שְׂבִלְלָה יוֹכֵל לְחַשֵּׁף הֵיטֵב בְּמַתְבוֹאוֹת בַּחוּרִים מִבְּדָקִים: (ד) וְאֶכְסְדִּנְהָ, הוּא מִקוֹם (ח) שִׁישֵׁי-לֵה שֶׁלֹּשׁ דְּבִטּוֹת וְקָרִי, וְאוֹרָה (ז) עַל-יָד דִּפְן רַבִּימִית שְׁתַּתְּחָה לְגַמְרִי: (ה) אִם בְּדָקָה לְאֹר הַחֲמָחָה, גַּם זֶה מִזְרִי (ט) כִּשְׁעֵבֶר וְלֹא בְּדֵךְ לִיל י"ד וּבִדּוֹק בְּיוֹם י"ד, דְּבִאֶכְסְדִּנְהָ שְׂאוֹרָה רַב אִין צָרִיךְ לְנֵר וְיִי בְּאוֹר הַחֲמָה, וְמָה שֶׁכֵּתֵב לְשׁוֹן דִּיעֵבֶר, (י) מִשּׁוֹם דְּלַכְּתָּחָה גַּם בְּאֶכְסְדִּנְהָ צָרִיךְ לְבָדֵךְ בְּלִיל י"ד, וּמִכָּאֵר בְּשִׁישֵׁי, דְּמִי שְׂאֵל בְּדֵךְ בְּלִילָה יְבוֹדֵק בְּיוֹם יִבְדֵךְ בְּצִפְרָא מִשּׁוֹם דְּזִרְדִּין מְקַדִּימִין לְמַצְוָה, וְלֹא יֵאָכֵל מִקֵּדָם שִׁיבְדִּיקוּ [אַחֲרוֹנִים]: (י) דִּישׁ, וְלַעֲנֵן אִם מִתָּר לְבָדֵךְ בְּיוֹם י"ג לְאוֹרָה, (יא) לַכַּתְּמָחָה אֲסוּר אֵלָּא צָרִיךְ לְהַתְמִין עַל לִיל י"ד, (יב) וּבִדְעֵבֶר נִרְאָה דָּאִין צָרִיךְ לְבָדֵךְ שְׂנִית, וְעַצֵּן בְּמִנְיָ אֲבָרְהָם סוֹד, הַסִּימָין שֶׁכֵּתֵב, שְׂמַכֵּל מִקוֹם לְחַזֵּר וּלְבָדֵךְ עַל-בִּלְפִּינִים חֲדָר אֶחָד בְּלִילָה, עַצֵּן שֵׁם: (י) כִּנְגֵד אֲרֵבָה שְׂבִיחִדִּי, אֲרֵבָה מְקָרִי מֵה שְׂבִאֲמֻצֵּעַ הַגֵּג, (יג) וְהוּא הָדִין נִגֵּד הַחֲלוּלוֹת שְׂבִכְתִּילִים, (יד) וְדוֹקָא נִגֵּד אֲרֵבָה וְנִגֵּד הַחֲלוֹן מִקֵּשׁ שֵׁשֶׁם אֲוִרֵן רַב, מֵה שְׂאִין בֵּן מִן הַצִּדִּין, אִף שֵׁשֶׁם יֵשׁ גַּם-בֵּן אֹר אִין דּוֹמָה לְאֶכְסְדִּנְהָ.¹⁰⁰ וְאִפְלוּ נִגֵּד הַחֲלוֹן מִקֵּשׁ, דּוֹקָא כְּשִׂאִין בּוֹ וְכּוֹכְבִיתוֹ,¹⁰¹ (טו) אָבָל בְּשִׁישֵׁי בּוֹ וְכּוֹכְבִית דִּישׁ מִן הַצִּדִּין: **ב** (ח) לְאֹר הָאֲבוּקָה, שְׂאִין יָכֹול (טז) לְהַכְסִימוֹ לְחִזְרוֹן וּלְסִדְקִין, וְגַם שְׂהוּא מִתְנַבֵּא שְׂמָא שְׂרָף הַיָּתִית, וְלֹא יוֹכֵל לְבָדֵךְ יִפֹּה. (יז) וְאִין בּוֹדְקִים בְּעֵצִים מִשְׁמָחָה (שְׂקוֹרִין קִרְיָת), (יח) שְׂאוֹרֵי גַם-בֵּן דְּלוֹל כְּעִין אֲבוּקָה: (ט) וְלֹא מִנֵּר שֶׁל חֲלֵב וְכוּ', שְׂהוּא מִתְנַבֵּא (יט) שְׂמָא שְׂרָף עַל הַכִּלִּים וּנְפִסִּים: (י) וְלֹא שֶׁל שֶׁמֶן, שְׂהוּא מִתְנַבֵּא לְהַכְסִימוֹ

[illegible]

הלכות פסח סימן תלג

ביאורים ומוספים

[שעה"צ ס"ק ה]

ולא קב"ח ולבוש וט"ז⁽⁸⁾ וכו', ד'פסיד א' ה'קדקה⁽⁴⁾.

(3) ואת טעם שיטתו ביאר ה"ח, שאף על פי שהטעם שתיקנו לבדוק כליל י"ד הוא משום שאור הנר יפה בלילה, ועוד שבני אדם מצויים בבתיהם, ואף בשאר לילות מתקיימים תנאים אלו, מ"מ קבעו את חובת הבדיקה ליום מסויים דוקא, כדי שלא יבדקו בני אדם בימים חלוקים [ונכתב שכן מפורש בירושלמי], וכן כתב הט"ז (ס"ק א, כפי מה שביאר הפמ"ג משב"ז שם). טעם אחר כתב הלבוש (ס"א), משום שקודם ליל י"ד אין נזהרים כל כך בחמץ, ויש לחוש שלאחר הבדיקה יחזור ויביא חמץ לבית.

(4) ומ"מ כתב החק יוסף (ס"ק ב) שרשאי הוא לבדוק בלילות הקדומים לליל י"ד את כל הבית לבד מחדר אחד, ובליל י"ד יברך ויבדוק את החדר שלא בדק, שבאופן זה אינו מפסיד את הברכה, וכן נראה מדבריו להלן (ס"ק ט), וכן כתב השו"ע הרב (ט"ז).

[שעה"צ ס"ק ו]

וְצִין לְצִיל בְּסִימָן חֶלֶב בְּמִשְׁנֵה בְּרוּךְ סְצִיף קָטָן⁽⁵⁾.

(5) שם כתב שמי ששכח ולא בירך בשעת הבדיקה, נחלקו אחרונים אם יברך בשעת שריפת החמץ, וכתב שהרצפה לסמוך על דעת הסוברים שמותר לברך בשעת השריפה, אין מוחים בו. ולפי דבריו, מי שבליל י"ד לא מברך משום שכבר בדק בליל י"ג, אם רוצה לסמוך על דעה זו, רשאי לברך בשעת שריפת החמץ.

[שעה"צ ס"ק ח]

ולא קמגן אבן⁽⁶⁾.

(6) שפירש (ס"ק ב) שאבסדרה היא מקום שאין לו כתלים כלל ותקרתו עומדת על גבי עמודים.

[משנ"ב ס"ק ה]

אם ב' קדקה לאור הקדקה⁽⁷⁾.

(7) ואפילו ביום המעונן, כתב השו"ע הרב (ס"ג) שאפשר לבדוקה, מפני שגם אז יש בה אור רב.

[משנ"ב שם]

יבדק בצפנא משום ד'נרין מ'קדימין למ'צות⁽⁸⁾.

(8) אמנם לקמן (סי' תלה ס"ק ב) כתב, שמי ששכח ולא בדק בלילה ונוכח ביום י"ד, חייב מן הדין לבדוק מיד כשנוכח, שמא ישכח שנית.

[משנ"ב שם]

ולא יאכל מקדם ש'בדק⁽⁹⁾.

(9) ולעיל כתב השו"ע (סי' תלא ס"ב), שגם אסור להתחיל בשום מלאכה קדם שיבדוק, וכתב המשגיב שם (ס"ק ה) שקודם הבדיקה אסור גם להיכנס למרחץ, או לעשות שאר דברים המזכירים בשו"ע לעיל (סי' רלב ס"ב) שאסור לעשותם סמוך למנחה.

[משנ"ב ס"ק ז]

מה שאין בן מן ה'נרין, אף ש'שם יש ג'ספן אור אין דומה לאבסדרה⁽¹⁰⁾. ונאפלו נגד החלון ממש, דוקא קשאין בו זכויות⁽¹¹⁾.

(10) ובתי כנסיות ובתי מדרשות, כתב להלן (ס"ק מג) שאין צריך לבדוקם כנגד החלונות דוקא, שהואיל ויש בהם הרבה חלונות יש בהם אור רב, ודינם כאבסדרה. וכתב השו"ע הרב (סל"ז) שהוא הדין שאר בתים או חדרים שיש בהם חלונות רבים ומחמת כן האור בהם רב.

(11) וכל זה אם הזכויות עבה או עכורה ומפריעה לכניסת האור, אבל אם הזכויות נקיה וצלולה, דעת הא"א (דעת תורה ס"א) שמותר לבדוק כנגד החלון, וכן כתב הגר"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה ארחות הלכה הע' 20), וכן דעת הגר"ש אלישיב (הליכות והנהגות על הלכות פסח).

[משנ"ב ס"ק י]

ושל חלב ושל שמן, בדיעבד חל הבדיקה⁽¹²⁾.

(12) וביאר המג"א (ס"ק ה), ששונים אלו מאבוקה שפסולה אף בדיעבד, שכן באבוקה נאמרו כמה טעמים בגמרא (פסחים ח, א) מדוע פסולה היא לבדיקה, אבל בנר של חלב ושומן אין אלא טעם אחד, שמא ינטף על כלים, ולפיכך בדיעבד כשר.

[משנ"ב ס"ק יב]

דלש הפ'ש בין פתילה לפתילה, תשיב אבוקה⁽¹³⁾.

(13) ולגבי דין אבוקה שנאמר בנר של הבדלה, כתב לעיל (סי' רחצ ס"ק ח) שנראה מדברי המג"א (שם ס"ק ד) שנחשבת לאבוקה רק אם הלהבות מגיעות זו לזו, אבל אם אינן מגיעות זו לזו, אין זו אבוקה. אולם לגבי בדיקת חמץ, נראה מדברי המג"א (ס"ק ו) שנחשבת לאבוקה גם אם אין הלהבות מגיעות זו לזו.

[משנ"ב ס"ק יג]

ש'יש לחש ש'מא הכניסו⁽¹⁴⁾ וכו', ג'ספן צ'רין בדיקה⁽¹⁵⁾.

(14) ולענין בדיקת חמץ בספרים, דעת החזו"א (אור"ח סי' קטז ס"ק יח) שיש לבדוקם שמא יש בהם פירורי חמץ, והגר"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה דבר הלכה אות י) דקדק מדברי השעה"צ להלן (ס"ק לג) שאין חיוב לבדוק אחר פירורים הקטנים מכזית, ולכן כתב שאין חובה לבדוק את הספרים. וראה מה שכתבנו שם. [וראה מעשה רב אות קעח].

(15) והחיוב לבדוק במקום שרגילים להשתמש בו בחמץ, כתב השו"ע הרב (סי"ב ו-יג) שהוא מדאורייתא [אם לא ביטל], אבל במקום שאין רגילים להשתמש בו בחמץ, אלא שיתכן שהכניסו לשם חמץ באקראי, החיוב לבדוק אינו אלא מדרבנן [אפילו אם לא ביטל].

[משנ"ב ס"ק יד]

כל ת'רין הפית⁽¹⁶⁾.

(16) וחייב בדיקת חמץ בחדר מדרגות שבבנין משותף, דעת הגר"ש אלישיב (הליכות והנהגות על הלכות פסח) שכל אחד מהדיירים חייב לבדוק בחדר המדרגות רק את החלק המוביל לדירתו, אבל את הקומות שמעליו אינו צריך לבדוק, שאף על פי שמשלם הוא עבור הנדרש באותן הקומות כגון סיווד ונקיון, ולפעמים גם משתמש בהן לצורך מה, אין זה משום שיש לו קנין בהן, אלא שהנהגה זו היא הסכם בעלמא בין השכנים.